

Платонов А. Ю.

Национальный транспортный университет

СИСТЕМА НОРМАТИВНО-ПРАВОВОГО ОБЕСПЕЧЕНИЯ МЕЖДУНАРОДНЫХ ГРУЗОПЕРЕВОЗОК АВТОМОБИЛЬНЫМ ТРАНСПОРТОМ И ПЕРСПЕКТИВЫ ЦИФРОВОЙ ТРАНСФОРМАЦИИ РАЗРЕШИТЕЛЬНО-СОПРОВОДИТЕЛЬНЫХ ДОКУМЕНТОВ

Резюме

Разработана структурная схема и выделены компоненты нормативно-правового обеспечения международных грузовых перевозок автомобильным транспортом как комплекс национального законодательства и международных нормативных документов, ратифицированных Украиной. Представлена характеристика отдельных международных договоров, которые упрощают прохождение границ автотранспортом и выполнение других административных процедур. Описаны особенности использования книжки МДП (Конвенция TIR), международной товарно-транспортной накладной (CMR), разрешений ЕКМТ (СЕМТ). Описаны мировые тенденции и существующие проекты по активизации использования информационных цифровых технологий в организации международных грузовых перевозок, определено место Украины в международных проектах цифровой трансформации грузовых перевозок. Раскрыты преимущества перехода на использование электронной книжки МДП (e-TIR), электронной транспортной накладной (e-CMR), а также разработки и внедрения электронных разрешений на осуществление международных автомобильных перевозок (e-Permit).

Ключевые слова: международные грузовые перевозки, автомобильный транспорт, нормативно-правовое регулирование, книжка МДП, международная товарно-транспортная накладная, цифровые технологии.

Platonov A. Yu.

National Transport University

REGULATORY AND LEGAL PROVISION OF INTERNATIONAL CARRIAGE BY CAR TRANSPORT AND PERSPECTIVES OF DIGITAL TRANSFORMATION OF PERMITTED AND SUPERVISORY DOCUMENTS

Summary

The relevance of the study of the system and the structural scheme of normative and legal provision of international freight transport by motor transport as an indispensable condition for the development of the industry is substantiated. The description of certain international treaties that simplify the passage of borders by motor transport and execution of other administrative procedures is presented. The features of the use of the TIR Carnet (TIR Convention), the international consignment note (CMR), the ECMT (CEMT) permits are described. The world tendencies and existing projects on increasing the use of information digital technologies in the organization of international freight transport are described, Ukraine's place in international projects of digital transformation of freight transport is defined. The advantages of switching to the use of the e-TIR e-TIR, electronic transport bill (e-CMR), as well as the development and implementation of electronic permissions for the implementation of international road transport (e-Permit) are revealed.

Key words: international freight transport, road transport, regulatory legal regulation, TIR Carnet, international transport bill, digital technologies.

УДК 336.532(477)

Полятикін С. О.

Сумський національний аграрний університет

ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ

У статті розглянуто основні підходи до оцінки ефективності інвестиційної діяльності підприємств у сфері сільськогосподарського виробництва. Розроблено оптимальну інвестиційну стратегію підприємства. Вона зводиться до вибору підмножини проектів, що підлягають реалізації та визначенню часового графіка їхнього здійснення. Під час оптимізації інвестиційної стратегії підприємства доцільним є використання альтернативних методів визначення критеріїв ефективності реальних інвестицій.

Ключові слова: ефективність, інвестиції, управління, прибуток, проект, підприємство.

Постановка проблеми. Управління інвестиційним процесом на рівні підприємства і прийняття того чи іншого рішення значною мірою обумовлені поставленими цілями. Велике значення мають зростання фінансових можливостей підприємства, підтримка гарних відносин із замовником, досягнення високої продуктивності праці, розробка нових видів продукції, підвищення кваліфікації персоналу тощо.

Причинами кризового стану підприємств є не тільки вплив зовнішніх факторів, зокрема зниження платоспроможного попиту, втрата нала-

годжених господарських зв'язків, ринків збуту, недосконале правове поле господарської діяльності, але й неадекватний ринковим вимогам стан управління господарсько-фінансовою діяльністю суб'єктів господарювання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Фінансове управління та інвестування як система значного впливу на ефективність діяльності суб'єктів господарювання стає невід'ємним фактором попередження виникнення кризового стану, підвищення конкурентоспроможності підприємства та забезпечення його перспективного розвитку, тому

потребує посиленої уваги й залишається актуальним для всіх господарських утворень [1, с. 123].

Вагомий внесок у розробку теоретичних та прикладних проблем ефективності інвестування зробили такі вчені, як, зокрема, І.А. Бланк, В.О. Василенко, А.Ю. Гончарук, А.Г. Грязнова, Л.О. Лігоненко, Л.С. Ситник, О.О. Терещенко, А.М. Ткаченко.

Істотний внесок у розвиток методології діагностики кризових ситуацій та фінансового стану зробили такі вчені-економісти, як, зокрема, Е.І. Альтман, У. Бівер, В.В. Калужний, Р. Тоффлер, О.С. Філімоненков, Д.В. Шиян.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Оpubліковані поважними науковцями праці торкаються окремих аспектів організації антикризового управління та визначення критеріїв ефективності реальних інвестицій, але аналіз наукових робіт, присвячених проблемі розвитку інноваційно-інвестиційної складової в системі менеджменту підприємницької діяльності, свідчить про те, що організаційно-методологічні питання антикризового управління в сучасних умовах досліджені недостатньо, що обумовило вибір теми, визначило мету, завдання, зміст роботи.

Мета статті полягає в оцінці ефективності інвестиційної діяльності підприємств та розробці шляхів її покращення.

Виклад основного матеріалу дослідження. Роблячи основним критерієм дохід від реалізації проектів, підприємство буде свою інвестиційну політику на принципах диференціації норми прибутку.

Реальна комерційна практика об'єктів господарювання свідчить про те, що найчастіше конкурують між собою варіанти не різних типів капіталовкладень (які можуть здійснюватися одночасно), а в рамках одного типу. Крім того, важливу роль в інвестиційній поведінці підприємств відіграє тимчасовий розподіл прибутку. Керівництво підприємства залежно від свого фінансового становища в окремі періоди задає різні норми прибутку на капіталовкладення, керуючи інвестиційним процесом у часі.

Категорія прибутку лежить в основі традиційних методів аналізу інвестиційних рішень, а саме методу норми прибутку на інвестиції та пов'язаного з ним методу норми доходу. Як у корпоративних звітах, так і у фінансовій пресі акцент робиться на показнику доходу на одну акцію як найважливішому індикаторі ефективності інвестиційної діяльності підприємства. Більш того, велике поширення одержала точка зору про те, що рівень цін на акції визначається рівнем відбитих у балансових звітах корпоративних доходів (іншими словами, якщо підприємство забезпечує задовільне зростання доходів на одну акцію, то ринкові ціни її акцій неодмінно виростуть). У дійсності ж, як показує світовий досвід, між показниками зростання доходів на акцію та ринкової ціни акціонерного капіталу підприємства немає твердої прямої залежності.

Щодо показників норми прибутку на інвестиції, то в них не знаходять відображення витрати на науково-дослідні роботи, що унеможлиблює порівняння ефективності капіталовкладень наукоємних підприємств з меншими витратами на науково-дослідні роботи. У зв'язку з тим, що велика частина вкладень підприємств може спрямовуватися в нематеріальні активи, з'являються сумніви щодо правомірності використання вищезгаданих показників як адекватних індикаторів інвестиційної активності. Нині метод норми прибутку (як і метод строку окупності) застосовується, як правило, під час оцінювання невеликих коротко-

строкових проектів, а також для виміру ефективності вкладень окремих підрозділів підприємства.

Останнім часом як у світовий, так і у вітчизняній практиці усе більше поширення одержують принципово нові підходи до аналізу діяльності підприємств у сфері капіталовкладень та визначення критеріїв їхньої економічної ефективності, зокрема методи оцінки вартості компанії для акціонерів. За допомогою цього методу погоджують приведену вартість готівки від всіх інвестиційних операцій підприємства в прогнозний період, поточну вартість її цінних паперів, що котируються на ринку, і залишкову вартість, що дає змогу визначити не тільки ефективність конкретного проекту, але і його вплив на інвестиційні позиції підприємства загалом [2, с. 613].

У процесі інвестиційного планування відбувається розбивка проектів на ті, котрі відповідають стратегічним цілям розвитку підприємства, і ті, котрі виявляються за їх межами.

Більша частина проектів зазвичай перебуває в довгостроковому плані підприємства протягом декількох років. З нього вони переносяться в план прибутку з фіксацією по роках, за винятком випадків прискореної реалізації чи відкладання проектів, залежно від змін кон'юнктури. У періоди погіршення фінансового стану підприємствам потрібно йти не по шляху відмовлення від проектів, а по шляху жорсткості критеріїв їх добору, метою чого є більш безболісне для підприємства зниження рівня капіталовкладень [3, с. 60].

Можна виділити три групи обмежень, що впливають на процес прийняття суб'єктами господарської діяльності інвестиційних рішень:

- схильність до інвестування;
- здатність реалізувати проект;
- фінансові обмеження.

Схильність до інвестування визначається такими факторами:

- необхідність підтримки поточного рівня виробництва;
- виконання вимог по охороні праці і навколишнього середовища;
- можливості скорочення витрат виробництва;
- співвідношення необхідності розширення виробництва до наявних потужностей;
- сформована середня норма прибутку;
- характер корпоративної стратегії [4, с. 106].

Нові продукти, з якими підприємство планує вийти на ринок, здатні стимулювати зростання вкладень, хоча ці продукти можуть спочатку і не генерувати відповідне збільшення продажів. Навпаки, ріст продажів продуктів, які підприємство має намір вивести з ринку, може взагалі не відбитися на обсязі інвестицій. Здатність підприємства здійснювати конкретний проект залежить від наявності кваліфікованого персоналу, управлінської практики, наявних технологій, типу капіталовкладень, що мають бути реалізовані, а також низки факторів, пов'язаних з оцінкою проекту.

Найбільш істотний вплив на прийняття інвестиційних рішень роблять фінансові обмеження. Вони обумовлені розмірами грошових надходжень, наявністю планових чи непередбачених поглинань і злиттів, здатністю і бажанням змінити величину зовнішнього боргу підприємства. Грошові надходження залежать від обсягу прибутку, рівня амортизації, а також можливостей скорочення обігового капіталу у зв'язку з оновленням основних засобів та введенням нової технології. Фінансові обмеження відіграють важливу роль лише щодо зниження капіталовкладень,

поява ж непередбачених надлишків фінансових засобів рідко стимулює додаткові інвестиції. Такі ресурси спрямовуються, як правило, на рішення поточних виробничих проблем.

Нині багато великих підприємств зіштовхуються з проблемою формування своєї внутрішньої інвестиційної стратегії, з необхідністю встановлення чітких стандартів підготовки і прийняття інвестиційних рішень, визначень показників ефективності інвестиційної діяльності, критеріїв добору альтернативних інвестиційних рішень. В умовах, коли фінансові ресурси обмежені, реалізація всіх потенційно цікавих інвестиційних задухів виявляється неможливою. Фінансовому менеджеру доводиться вирішувати проблему вибору, а саме із загального списку визначати підмножину інвестиційних проектів, що задовольняють критерії можливості реалізації (достатність фінансових та матеріальних ресурсів) і критерії максимізації вартості виробничого балансу.

Перехід підприємств України на нові Положення (стандарт) бухгалтерського обліку обумовив початок роботи в системі іноземного обліку. Вона створювалася та удосконалювалася для вирішення різних питань і проблем підприємств, що виникають у процесі їхньої роботи в умовах ринкової економіки. Ця система складається з невід'ємних складових, до яких входить фінансовий та управлінський облік.

Основні засоби як матеріальна основа процесу виробництва потребують такої організації обліку, яка б сприяла підвищенню контрольних функцій обліку, стимулювала відновлення основних засобів, а також давала об'єктивну інформацію для аналізу ефективності використання основних засобів та джерел їх відтворення. Однак чинна законодавча та нормативна база, яка регламентує операції з основними засобами, не завжди сприяє цьому.

Нині досить багато уваги приділено обговоренню та вивченню основних принципів фінансового обліку. Однак управлінський облік, що є основою ефективного управління підприємством, на нашу думку, був обділений увагою.

Основні завдання управлінського обліку на підприємствах у сучасних умовах господарювання включають оцінку та аналіз результатів діяльності (як підприємства загалом, так і його структурних підрозділів зокрема), оперативне надання необхідної інформації керівництву підприємства для прийняття ним управлінських рішень, що є однією з необхідних умов успішного ведення бізнесу.

Інформація, надана управлінським обліком, призначається для внутрішнього користування керівництва підприємства. У зв'язку з цим матеріалам управлінського обліку повинні бути притаманні простота і зручність у користуванні. Критерієм управлінської звітності має бути доступність до сприйняття. Ця інформація в управлінській звітності відповідає специфіці діяльності підприємства і надається у вигляді, що найбільш зручний для використання керівництвом підприємства. Першоосновою складання звітності управлінського обліку є ті ж дані, що і для фінансової звітності. При цьому необхідно акцентувати увагу на тому, що бухгалтери, які ведуть управлінський облік, обов'язково повинні бути також фахівцями в питаннях планування та фінансового менеджменту.

Оцінювання результатів діяльності підприємств є одним з основних елементів у системі управління та обґрунтування господарських рішень. Він представляє інтерес для інвесторів, кредиторів, постачальників матеріально-техніч-

них ресурсів, державних органів управління та виробничих менеджерів. Методи аналізу фінансового стану підприємства постійно вдосконалюються за ступенем настання змін в економічному середовищі нашої держави. Нові ідеї та принципи в цій сфері насамперед доходять до користувачів періодичних економічних видань [5, с. 101].

У процесі фінансового аналізу широко застосовуються і традиційні методи економічної статистики (середніх та відносних величин, групування, графічний, індексний, елементарні методи обробки рядів динаміки), а також математико-статистичні методи (кореляційний аналіз, дисперсійний аналіз, факторний аналіз, метод головних компонентів).

Оцінювання результатів діяльності підприємств є одним із основних елементів у системі управління та обґрунтування господарських рішень. Він представляє інтерес для інвесторів, кредиторів, постачальників матеріально-технічних ресурсів, державних органів управління та виробничих менеджерів.

Існує безліч методик проведення фінансового аналізу. Вибір методики залежить від цілей, які переслідують зацікавлені особи, та від часу, витраченого на аналіз. Універсальним механізмом є комплексний фінансовий аналіз, результативне використання якого сприяє підвищенню ефективності управління фінансами підприємства. Дискримінантні моделі прогнозування банкрутства поширені в зарубіжному фінансовому аналізі та мають деякі проблеми використання в Україні.

Важливим економічним важелем у системі регулювання амортизації як найважливішого власного джерела поновлення основних засобів є методи нарахування амортизаційних відрахувань. Під методом нарахування амортизації варто розуміти методи розподілу вартості основних фондів на знову створюваний продукт виробництва по роках їхньої експлуатації за допомогою певних методів [6, с. 28].

Існують різні методи нарахування амортизації, які можна розділити на три основні групи, такі як метод нормального (рівномірного) нарахування амортизації; метод прискореного нарахування амортизації; метод уповільненого нарахування амортизації.

Перший метод припускає нарахування залежно від терміну нормальної експлуатації об'єкта основних засобів – терміну корисного використання. Розрахунок проводиться рівномірними частинами з урахуванням початкової вартості об'єкта основних засобів. Другий заснований на прискоренні амортизаційного процесу (збільшення відсотків амортизаційних відрахувань у перші роки експлуатації, застосування залишкової вартості). Третій метод припускає уповільнення процесу нарахування амортизації, що веде до збільшення терміну використання об'єкта.

З 1 липня 2000 року в Україні були внесені зміни до порядку проведення амортизаційних розрахунків. Згідно з Положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби» підприємство самостійно визначає суму річної амортизації за методом, який вибраний із запропонованих, таких як, зокрема, прямолінійний метод, метод зменшення залишкової вартості, метод прискореного зменшення залишкової вартості, кумулятивний метод, виробничий метод.

Ми не даремно загострили увагу на питанні різноманітності існування методів амортизації як у світовій практиці управлінського обліку, так і згідно з Положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку України. Амортизація є однією зі складових частин капітального бюджету.

Капітальний бюджет є важливим інструментом керування процесом відтворення основних фондів. У його дохідній частині відображаються джерела капіталовкладень, а у видатковій – вартість об'єктів капіталовкладень.

Ми підтримуємо думку про те, що за нестачі власних джерел необхідне залучення позикових коштів. У структурі дохідної частини підприємства сума амортизаційних відрахувань залежить від амортизаційної політики підприємства, а також воно самостійно приймає рішення про доцільність залучення позикових засобів.

Суми амортизаційних відрахувань як витратний елемент собівартості продукції підприємства в остаточному підсумку в процесі кругообігу капіталу повертаються у вигляді виручки від реалізації. При цьому виручку від реалізації планується використовувати за різними напрямками, такими як, зокрема, придбання обігових засобів, погашення кредиторської заборгованості, сплата податків. Таким чином, тільки певну частину виручки від реалізації ми можемо використовувати на відтворення основних засобів. Використання підприємством позикових коштів є доцільним за умови підтримки економічної ефективності відтворення основних фондів, коли економічна рентабельність відтворення основних засобів більша процентної ставки за використання позикових засобів чи дорівнює їй [7, с. 127].

Кожне підприємство в процесі свого функціонування має на меті досягнення максимального ефекту від своєї діяльності, а це неможливо без ефективного управління ним. Управління виступає творчим процесом керівника, що ґрунтується на виважених рішеннях, прийнятих на основі даних, що відображають реальний стан речей на підприємстві.

Фундаментальною основою реалізації інвестиційного процесу визначено загальну інвестиційну політику підприємства, яка реалізується через провадження інвестиційної діяльності. Узагальнюючи трактування інвестиційної політики, що надається більшістю фахових видань, вважаємо доцільним це поняття визначити на мікрорівні як стратегічну частину економічної політики окремого суб'єкта господарювання, яка здійснюється з метою найбільш ефективного інвестиційного забезпечення загальної стратегії його розвитку.

В контексті питання управління інвестиційним процесом на підприємстві великого значення набуває інформація щодо економічної ефективності такого управління. Розглянуті в роботі

показники ефективності інвестиційного процесу тісно пов'язані між собою, що пояснюється наявністю методу дисконтування грошових потоків, що лежить в їх основі. Внаслідок розходжень в оцінках інвестиційного процесу, що спостерігаються під час використання різних показників ефективності, постає питання про перевагу тих або інших вимірників ефективності. Аналіз сучасного стану підприємств показав, що найбільш використовуваними показниками ефективності інвестицій є внутрішня норма прибутковості та чистий приведений дохід. Обидва зазначені показники доцільно застосовувати одночасно, оскільки внутрішню норму прибутковості слід розглядати як якісний показник, що характеризує прибутковість одиниці вкладеного капіталу, а чистий приведений дохід є абсолютним показником, що відображає масштаби інвестиційного процесу та одержуваного доходу.

Висновки. Ефективна діяльність підприємства залежить від багатьох чинників, проте одним з найважливіших є фінансовий стан. Важливою складовою у вирішенні цих завдань є ефективність інвестиційної діяльності підприємств. У сучасних умовах господарювання підприємств важливим є врахування разом з такими елементами, як платоспроможність, фінансова стійкість, ділова активність, що визначається, зокрема, ефективністю обігових коштів, прибутковістю підприємства, таких, як потенціал формування та повнота використання фінансових ресурсів, збалансування грошових потоків і рівень фінансового ризику.

В результаті дослідження економічного змісту та структури інвестиційних процесів в регульованні розвитку підприємств уточнене поняття інвестиційного процесу з точки зору його організації на підприємстві. Зокрема, поняття інвестиційного процесу визначене як процес розробки та реалізації інвестиційних проектів в рамках інвестиційної політики підприємства з метою формування інвестиційних ресурсів та підвищення рівня інвестиційної привабливості підприємств.

Задача розробки оптимальної інвестиційної стратегії підприємства зводиться, по-перше, до вибору підмножини проектів, що підлягають реалізації, виходячи як зі стандартних, так і з нестандартних критеріїв добору, а по-друге, до визначення часового графіка їхнього здійснення з огляду на необхідний рівень ефективності. Під час оптимізації інвестиційної стратегії підприємства доцільним є використання альтернативних методів визначення критеріїв ефективності реальних інвестицій.

Список використаних джерел:

1. Полятикін С.О. Особливості інноваційно-інвестиційної діяльності в зарубіжних країнах. Економіка та суспільство. 2017. № 9. URL: <http://economyandsociety.in.ua>.
2. Павлов О.І., Хвесик М.А., Юрчишин В.В. та ін. Сталий розвиток та безпека агропродовольчої сфери України в умовах глобалізаційних викликів: монографія / за ред. О.І. Павлова. Одеса: Астропринт, 2012. 717 с.
3. Наконечний Т.С., Наконечний Я.С. Оцінка доцільності кредитування підприємств агропромислового комплексу. Економіка АПК. 2007. № 7. С. 58–64.
4. Хвесик Ю.М. Інвестиційне забезпечення аграрної сфери сільських депресивних територій: інституціональні передумови та напрями удосконалення: монографія. Київ: Кондор, 2011. 400 с.
5. Полятикін С.О. Методологічне та обліково-аналітичне забезпечення сталого розвитку підприємств малого бізнесу: монографія. Суми: ПП Винниченко М.Д., ФОП Литовченко Є.Б., 2016. 380 с.
6. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби» від 27 квітня 2000 року № 92. Все про бухгалтерський облік. 2000. № 86(511). С. 27–30.
7. Полятикін С.О. Методологічні дослідження діяльності сільськогосподарських підприємств. Сучасні особливості шляхів вирішення економічних проблем розвитку: матеріали міжнародної науково-практичної конференції (Львів, 29–30 вересня 2017 року). Львів, 2017. С. 124–128.

Полятыкин С. А.

Сумской национальный аграрный университет

ОЦЕНКА ЭФФЕКТИВНОСТИ ИНВЕСТИЦИОННОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ПРЕДПРИЯТИЙ

Резюме

В статье рассмотрены основные подходы к оценке эффективности инвестиционной деятельности предприятий в сфере сельскохозяйственного производства. Разработана оптимальная инвестиционная стратегия предприятия. Она сводится к выбору подмножества проектов, подлежащих реализации и определению временного графика их осуществления. При оптимизации инвестиционной стратегии предприятия целесообразным является использование альтернативных методов определения критериев эффективности реальных инвестиций.

Ключевые слова: эффективность, инвестиции, управление, прибыль, проект, предприятие.

Poliatykin S. O.

Sumy National Agrarian University

ESTIMATION OF EFFICIENCY OF INVESTMENT ACTIVITIES OF ENTERPRISES

Summary

The article considers the main approaches to assessing the efficiency of investment activity of enterprises in the field of agricultural production. The optimal investment strategy of the enterprise is developed. It comes down to the selection of a subset of projects to be implemented and a timeline for their implementation. When optimizing the investment strategy of an enterprise it is expedient to use alternative methods for determining the criteria for the effectiveness of real investments.

Key words: efficiency, investment, management, profit, project, enterprise.

УДК 658.012.4

Поплавська О. В.

Хмельницький національний університет

РОЛЬ СТЕЙКХОЛДЕРІВ У ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

У статті розглянуто теоретичні підходи до походження концепції стейкхолдерів, обґрунтовано її концептуальні положення з урахуванням впливу на діяльність підприємства в сучасних умовах. Надано класифікаційну характеристику основних груп стейкхолдерів, а також визначено їх роль у стратегічному розвитку підприємства. Охарактеризовано вплив взаємодії зацікавлених сторін з підприємством на розвиток та ефективне функціонування корпоративної соціальної відповідальності.

Ключові слова: стейкхолдери, підприємство, теорія зацікавлених сторін, економічні інтереси.

Постановка проблеми. На сучасному етапі функціонування підприємств відбуваються поступова зміна та перехід до нового розуміння їх призначення. Створення підприємства відбувається за участі зацікавлених сторін, стейкхолдерів, без ефективної взаємодії з якими підприємство не може успішно розвиватися. У процесі свого функціонування підприємство створює цінності для всіх учасників процесу взаємодії, а саме це сприяє розвитку та підвищенню його економічної стійкості та стабільності. Тобто сталий розвиток підприємства залежить від забезпечення постійного перевищення цінності участі у підприємстві над альтернативною вартістю для кожної групи стейкхолдерів, при цьому підтримується баланс взаємодії з цими групами. Тому вивчення питання ефективної взаємодії із зацікавленими сторонами є актуальним та важливим з точки зору наукового та практичного застосування.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Значний внесок у розвиток окремих аспектів управління взаємодії із зацікавленими сторонами зробили такі зарубіжні та вітчизняні учені, як, зокрема, Е. Фрімен, І. Ансофф, Дж. Барні, Г. Боен, Р. Грант, В. Гросул, А. Данселмі, Т. Джонс, Т. Дональдсон, Г. Козаченко, Н. Краснокутська, Дж. Луффман, О. Ляшенко, Дж. Ньюбулд, Дж. Пост, Л. Престон, О. Рудковський, С. Сакс,

Дж. Тернер, А. Уікс. Проте питання систематизації економічних, соціальних, політичних інтересів та їх способів узгодження із зацікавленими сторонами, визначення напрямів впливу стейкхолдерів на механізм функціонування підприємства є недостатньо розкритими.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Вітчизняними та зарубіжними науковцями визначено зміст і місце теорії зацікавлених сторін у системі поглядів на діяльність господарюючих суб'єктів, охарактеризовано основні стейкхолдери та їх інтереси. Водночас проблемні аспекти взаємодії зацікавлених сторін із керівниками вітчизняних підприємств у сучасних умовах, особливості практичної реалізації теорії зацікавлених сторін на вітчизняних підприємствах, зокрема промислових, потребують подальшого дослідження та вирішення.

Мета статті полягає в аналізі змісту основних положень теорії зацікавлених сторін та визначенні ролі стейкхолдерів в ефективній діяльності підприємства в умовах мінливого ринкового середовища.

Виклад основного матеріалу дослідження. Функціонування підприємства є постійним процесом взаємодії, узгодження та вирішення протиріч в очікуваннях і вимогах стейкхолдерів і самого підприємства як самоорганізованої структури. Особлива роль менеджменту в зазначеному